

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קה עמוד א

בלעם הוא דלא אתי לעלמא דאתי, הא אחריני - אתו. מתניתין מני - רבי יהושע היא. דתניא, רבי אליעזר אומר: ישובו רשעים לשאולה כל גוים שכחי אלהים, ישובו רשעים לשאולה - אלו פושעי ישראל, כל גוים שכחי אלהים, אלו פושעי גוים, דברי רבי אליעזר. אמר לו רבי יהושע: וכי נאמר בכל** גוים והלא לא נאמר אלא כל גוים שכחי אלהים. אלא: ישובו רשעים לשאולה מאן נינהו - כל גוים שכחי אלהים.
* נס"א: אלו אומות העולם ** נס"א: ככל

תוספתא מסכת סנהדרין (צוקרמאנדל) פרק יג

הלכה ב

דבר אחר שורש זה נשמה וענף זה הגוף ובני רשעי גוים לא חיין ולא נידונין ר' אליעזר אומ' כל גוים אין להם חלק לעולם הבא שנ' ישובו רשעים לשאול' כל גוים שכחי אלהים ישובו רשעים לשאולה אילו רשעי ישראל אמר לו ר' יהושע אילו א' הכת' ישובו רשעים לשאולה כל גוים ושותק הייתי או' כדבריך עכשיו שא' הכתוב שכחי אלהים הא יש צדיקים באומות שיש להם חלק לעולם הבא:

משנת רבי אליעזר פרשה ו עמוד 121

הפרש בין חסידי ישראל לחסידי אומות העולם. חסידי ישראל אינן נקראין חסידים עד שיעשו כל התורה, אבל חסידי אומות העולם, כיון שהן עושין שבע מצוות שנצטוו בני נח עליהן, הן וכל דקדוקיהן, הן נקראים חסידים. בד"א, כשעושין אותן ואומרים, מכח שצוה אתנו אבינו נח מפי הגבורה אנו עושין, ואם עשו כן, הרי הן יירשו העולם הבא כישראל, ואע"פ שאינן משמרין את השבתות והמועדות, שהרי לא נצטוו עליהן. אבל אם עשו שבע מצוות ואמרו, מפי פלוני שמענו, או מדעת עצמן, שכך הדעת מכרעת, או ששיתפו שם ע"ז, אם עשו כל התורה כולה, אין לוקחין שכרן אלא בעולם הזה.

רמב"ם הלכות מלכים פרק ח

הלכה יא

כל המקבל שבע מצות ונזהר לעשותן הרי זה מחסידי אומות העולם, ויש לו חלק לעולם הבא, והוא שיקבל אותן ויעשה אותן מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו על ידי משה רבינו שבני נח מקודם נצטוו בהן, אבל אם עשאן מפני הכרע הדעת אין זה גר תושב ואינו מחסידי אומות העולם ולא מחכמיהם.

כסף משנה הלכות מלכים פרק ח

הלכה יא

כל המקבל שבע מצות ונזהר לעשותן וכו'. פלוגתא דרבי אליעזר ור' יהושע בפרק חלק (דף ק"ה) דלר' אליעזר אומות העולם אין להם חלק לעוה"ב ולרבי יהושע אית להו ופסק כרבי יהושע. ומה שכתב והוא שיקבל וכו' נראה לי שרבינו אומר כך מסברא דנפשיה ונכוחה היא:

רמב"ם הלכות תשובה פרק ג

הלכה ה

... וכן כל הרשעים שעונותיהן מרובים דנין אותן כפי חטאיהם ויש להן חלק לעולם הבא שכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא אף על פי שחטאו שנאמר ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ, ארץ זו משל כלומר ארץ החיים והוא העולם הבא, ג וכן חסידי אומות העולם יש להם חלק לעולם הבא.

רמב"ם הלכות עדות פרק יא

הלכה י

ג המוסרין והאפיקורוסין והמומרים לא הצריכו חכמים למנותן בכלל פסולי עדות שלא מנו אלא רשעי ישראל, אבל אלו המורדין הכופרין פחותין הן מן העכו"ם, שהעכו"ם לא מעלין ולא מורדין ויש לחסידיהן חלק לעולם הבא, ואלו מורדין ולא מעלין ואין להן חלק לעולם הבא.

רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק יד

הלכה ג

וכשם שמודיעין אותו עונשן של מצות כך מודיעין אותו שכרן של מצות, ומודיעין אותו שבעשיית מצות אלו יזכה לחיי העולם הבא, ושאיין שום צדיק גמור אלא בעל החכמה שעושה מצות אלו ויודען.

הלכה ד

ואומרים לו הוי יודע שהעולם הבא אינו צפון אלא לצדיקים והם ישראל וזה שתראה ישראל בצער בעולם הזה טובה היא צפונה להם שאינן יכולין לקבל רוב טובה בעולם הזה כאומות, שמא ירום לבם ויתעו ויפסידו שכר העולם הבא כענין שנאמר וישמן ישורון ויבעט.

הלכה ז

אי זה הוא גר תושב זה עכו"ם שקיבל עליו שלא יעבוד כו"ם עם שאר המצות שנצטוו בני נח ולא מל ולא טבל ה"ז מקבלין אותו והוא מחסידי אומות העולם, ולמה נקרא שמו תושב לפי שמותר לנו להושיבו בינינו בארץ ישראל כמו שביארנו בהלכות עכו"ם.

אור שמח הלכות איסורי ביאה פרק יד

והוא מחסידי אומות העולם:

כוון רבינו למה שביאר בהלכות מלכים סוף פ"ח והוא שקיבל אותן ויעשה אותם מפני שצוה בהן הקב"ה, והודיענו ע"י משה רבינו שב"נ מקודם נצטוו בהן, אבל אם עשאן מפני הכרע הדעת אין זה גר תושב וכו'. **ומיושב בזה קושיית תוספות שם (ע"ז סד, ב ד"ה איזהו) דא"כ אם אינו מקיים ז' מצות הלא נהרג (בזמן הבית), אבל לפ"ז דין הגר תושב שיאמין בהז' מצות מצד צווי משה רבינו, ויעוין פירוש המשנה בפרק גיד הנשה (חולין פ"ז מ"ו) שגם ישראל אינן מצווין מצד שנצטוו במילה ע"י אברהם וגה"נ ע"י יעקב, רק מפני שנצטוו ע"י משה יעו"ש:**

ולפי זה מנהיר דברי הגמרא ב"ק ל"ח ע"א עמד והתיר להן, איתגורי מיתגר כו', לומר שאין מקבלין עליהן שכר, כמצווה ועושה, אלא כאינו מצווה ועושה כו', דפירושו, דאם הוא מקיים מצד שנצטוו ע"י אדם ונח אינם מקבלין שכר, רק שיעשו ע"י מה שנצטוו ע"י משה רבינו אז ה"ז גר תושב, וזה שהתיר להן מצד נביאים הראשונים אדם נח ובניו, רק החיוב עליהן מצד שנצטוו ע"י משה, שכך צוה הש"י להקדמונים, ודוק היטב:

ספר כלבו סימן קיד

הרואה את המת חייב לעמוד מפניו ולנהוג בו כבוד ואפילו מת גוי חייב ללוותו ד' אמות,

בית יוסף יורה דעה סימן שז

כתב הכל בו (ס' קיד דף פו ע"ג) הרואה את המת חייב לעמוד מפניו ולנהוג בו כבוד ואפילו מת גוי חייב ללוותו ארבע אמות ותימה...ומיהו אפשר לאוקמי בגוי חסיד דקיימא לן (סנה' קה.) חסידי אומות העולם יש להם חלק לעולם הבא:

ספר יראים סימן רלג [דפוס ישן - לו]

לקום מפני שיבה ולהדר פני זקן. ויראת מאלהיך צוה הקב"ה בפ' קדושים מפני שיבה תקום. ותניא איסי בן יהודה אומר מפני שיבה תקום כל שיבה במשמע פי' אפילו גוי אך שיקיים שבע מצות שנצטוו בני נח דהיינו חסידי אומות העולם ואר"י [ל"ג א'] הלכה כאיסי בן יהודה אב"י קאי מקמי סבי דארמאי פי' שקיים שבע מצות שקבלו עליהם בני נח. ולמ"ד בע"ז [ס"ד ב'] דהוי גר תושב לא קשיא דמ"מ ארמאי קרי להו תלמודא אבל אם אינם מקיימים כגון עובדי כוכבים בזמן (הבית) עובדי ע"ז מגלה עריות ושופכי דמים לא אמר איסי לקום מפניו ולהדרו דכתיב שאת פני רשע לא טוב להסתכל בפניו אסור [מגילה כ"ח א'] לקום מפניו ולהדרו לא כל שכן.

ספר העיקרים מאמר ראשון פרק כג

והרביעית היא האמונה בששלמות האנושי יושג במצוה אחת ממצות תורת משה, שאם לא כן תהיה תורת משה מרחקת את האדם מהשגת השלמות האנושי אשר כנו אותה רבותינו ז"ל בח"י העולם הבא. וזה כי אחר שעל ידי תורת בני נח היו האנשים משיגים מדרגה מה ממדרגות העולם הבא, כאמרם ז"ל חסידי אומות העולם יש להם חלק לעולם הבא, רצה לומר המקיימים שבע מצות בני נח יש להם חלק לעולם הבא, ואם היה צריך כל בעל תורת משה כל רבוי המצות שבאו בה כדי להקנותו מדרגה ממדרגות ח"י העולם הבא, היתה תורת משה מרחקת את האדם מקניית השלמות יותר ממה שהיתה מקרבת אותו, וזה הפך מה שכוון ממנה כאמרם ז"ל רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות, ולזה מה שיראה שתהיה האמונה הזאת שורש פרטי לתורת משה, כמו שנבאר בפרק כ"ט מהמאמר השלישי בעזרת השם.

ספר העיקרים מאמר ראשון פרק כה

ולזה תמצא שתורת בני נח ותורת משה עם שהם חולקות בענינים פרטיים כמו שיבא, הנה הם מסכימות בענינים הכוללים אשר מצד הנותן, ושתיהן נמצאות בזמן אחד, שאפילו בזמן המצא תורת משה לישראל היתה נמצאת תורת בני נח לכלל האומות והיו מתחלפות כפי התחלפות הארצות, רצה לומר ארץ ישראל מחוצה לארץ, וגם כפי התחלפות האומות זו מזו מצד האבות, ואין ספק שהאומות היו מגיעות על ידי תורת בני נח, אחר שהיא אלהית, להצלחה האנושית, עם שלא היתה במדרגת ההצלחה המושגת לישראל מצד התורה, אמרו רבותינו ז"ל חסידי אומות העולם יש להם חלק לעולם הבא.

ספר העיקרים מאמר רביעי פרק לא

ועל כן אני אומר כי מה שנזכר במשנת כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא הוא כנוי לשכר הבא לנפש בכלל אחר המות, הן המדרגה הבאה לו לאדם אחר תחית המתים, הן המדרגה הבאה לו מיד אחר המות, ויורה על זה מה שאמרו חסידי אומות העולם יש להם חלק לעולם הבא, ואם לא היה העולם הבא אלא מדרגה הבאה אחר תחית המתים איך יאמרו שחסידי אומות העולם זוכין לה, הרי המדרגה היא אינה מושגת אלא לצדיקים גמורים בלבד, כמו שאמרו (תענית ט.) גבורת גשמים לצדיקים ולרשעים תחית המתים לצדיקים גמורים בלבד, אלא שהעולם הבא במקום הזה נאמר על המדרגה הבאה לו לאדם אחר המות לאחר עבור י"ב חדש שתזדכך הנפש מן ההרגלים החמריים.

ועל כן הוזקקנו לומר כי העולם הבא שם נאמר בכללות ויחוד, נאמר בכלל על כל מדרגה ממדרגות שכר הנפשות אחר המות, ונאמר ביחוד על המדרגה היותר גדולה שאפשר שתושג לנפש הצדיק הגמור, שהיא מדרגה באה אחר תחית המתים, ואותה מדרגה ביחוד תקרא ח"י העולם הבא, ועל כן יאמרו כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, כלומר

כי בעולם הנשמות הבא לאדם אחר המות ישיג כל אחד ואחד מישראל בו מדרגה מה לפי מעשיו, וכן חסידי אומות העולם יש להם חלק ומדרגה מה בעולם הבא, אבל המדרגה הגדולה האחרונה שהיא חיי העולם הבא לא יזכה אליה כל אדם אלא הצדיקים הגמורים ולאחר תחית המתים, כי אותן צדיקים שגלוי וידוע לפניו יתברך שמה שלא יכלו לקיים את התורה כלה לא היה מפני רוע בחירתם אלא מפני עול הגלות ומעיקים אשר מחוץ או מפני סבה אחרת, כמשה ואהרן שלא יכלו לקיים את התורה כלה, רוצה לומר מצות התלויות בארץ, לפי שלא נכנסו לארץ, ואלו יזכו לתחיה ואז יקיימו כל המצות התלויות בארץ והמצות שלא יכלו לקיים בחיים הראשונים, ומתוך כך יזכו למדרגה הגדולה האחרונה שהיא חיי העולם הבא.

שו"ת מהר"ם אלשקר סימן קיז

עוד כתב שם ז"ל ומה שאמר הרב הזה בחסידי אומות העולם שיש להם חלק לע"ה רמז לזה כי בתקון המדות יתישר העיון וכאשר קנה הידיעות הרי הוא כאחד משלמי ישראל אם קנה דעת כמוהו כי אין לזה יתרון מזה וכו' ע"כ.

אמר הכותב כבר פירש לנו רבינו הרב בסוף פ"ח מהלכות מלכים מה הכוונה בחסידי אומות העולם בבירור שלא יוכל שום סכל ולא מתעקש להכחיש וז"ל שם כל המקבל שבע מצות ונזהר לעשותן הרי זה מחסידי אומות העולם ויש לו חלק לע"ה והוא שיקבל אותו ויעשה אותן מפני שצוה בהן הב"ה בתורה והודיענו על ידי משה רבי' ע"ה שבני נח מקדם נצטוו בהן אבל אם עשאו מפני הכרע הדעת אין זה גר תושב ואינו מחסידי אומות העולם אלא מחכמיהם עכ"ל. ואתה המעיין הסתכל בדבריו ושמור זה הענין שכתב כאן רבי' הרב ויסורו רוב הדמיונות שכתב עליו בעל הספר הזה ויתבאר לך שאין קנין הדעת לישראל כי אם בשמירת המצות ודברי הנביאים ולא מחיוב השכל לבד כי אפילו הגוי אינו נכנס בגדר חסידי אומות העולם לדעתו ז"ל אלא אם יאמין בז' מצות שנצטוו בני נח מצד מרע"ה וכמה ברורים דבריו לשלמי הדעות. עוד כתב בענין זה רבי' הרב ז"ל באגרת סודותיו ז"ל ועל כן אמרו חסידי אומות העולם יש להם חלק לע"ה אם השיגו כל מה שראוי להשיג מידיעת האל והתקינו עצמן במדות הטובות ואין בדבר ספק שכל מי שהתקין נפשו בכשרו המדות וכשרות החכמה באמונת הבורא בודאי הוא מבני הע"ה ועל כן אמרו אפילו גוי ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול וכל עצמה וכל מגמתה של תורת מרע"ה תקון הנפש לשם הקדוש כמו שאמר דוד שויתי יי' לנגדי תמיד וכו' עד וזהו רצון התורה וחכמת המצות להתקין הנפש במדותיה באמונת האל וכו' ע"כ. ויובן זה בגוי אחר שיזהר בז' מצות שנצטוו בני נח על הדרך הכתוב לעיל. עוד כת' רבינו הרב בסוף מסכת מכות מעקר' האמונה שהעושה מצוה אחת כתקנה והלכתה האמתי יזכה בה לחיי העולם הבא ע"כ. ולפי זה נמצא חלק הגרוע שבישראל כחלק החסיד שבאומות העולם וכאומרם ז"ל בישראל כל ישראל יש להם חלק לע"ה ובאומות אמרו חסידי אומות העולם יש להם חלק ולא כמו שנשתבש בעל הספר הזה וכתב כי לפי דברי רבינו הרב הגוי שקנה הידיעות הרי הוא כאחד משלמי ישראל כי אין לזה יתרון מזה ויש יתרון לחכם מן הכסיל כיתרון האור מן החשך.

שו"ת משפטי עוזיאל כרך ב - יורה דעה סימן נה

הא למדת שאין הגוי נכנס לברית ישראל אלא בטבילה בפני שנים שהם נחשבים לעדי גרות ובקבלת המצוה לפני שלשה הכשרים לדון, ובלא זה הרי הוא נשאר בגיותו ואפילו אם החזיק במצות ושמר שבת ונזהר במצות טהרה וכשרות אין זו מוציאתו מגיותו אלא יכול להמנות בין חסידי אומות העולם שיש להם חלק לעולם הבא אבל לכל יתר הדברים ובכלל זה נשואין הרי הוא כגוי ואין קידושו תופסין (אה"ע סי' מד סעיף ו).

שו"ת משנה הלכות חלק טו סימן עה

עוד להנ"ל: ברכות על הרואה חכם

ומה שיצא לדייק מדברי הח"א כלל ס"ג ס"ח שכתב הרואה חכם גדול בתורה מישראל מברך באימ"ה שחלק מחכמתו ליראיו, הרואה חכם גדול בחכמת העולם מברך ברוך אימ"ה שנתן מחכמתו, ומדלא כתב חכם עכו"ם בחכמת העולם כמו שכתב המחבר בש"ע משמע דס"ל דמברכים ברכה זו אפילו על ישראל שגדול בחכמת העולם.

ולפענ"ד פשוט דכוונת הח"א נמי כמו שכתב המחבר והאחרונים...

ואמר הקב"ה ואבדיל אתכם מכל העמים להיות לי, וגם נתן להם את ארץ ישראל, ארץ אשר ה' דורש אותה מראשית השנה וגו' שלא תחת שרים כשאר אומות, וע"ד זה אמר שלמה המלך בקהלת הבל הבלים הכל הבל זכר שבעה הבלים נגד שבעת ימי בראשית, ומגנה בכל ספרו עניני עוה"ז עד שחתם ספרו סוף דבר הכל נשמע את אלקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם. ר"ל כי הכל תחת השמש הוא הבל, ואפי' שבע חכמות שהם בכלל ז' הבלים שנכללו בזה ואין זה מגיע אותם לעוה"ב אלא סוף האדם שמביא לידי עוה"ב הוא את אלקים ירא ואת מצותיו שמור, וגם חסידי אומות העולם שיזכו לעוה"ב אינו בשביל השבע חכמות שזה אינו מועיל להגיע לעוה"ב, אלא ע"י קיום הז' מצות שלהם שאם יקיימום יזכו לחי עוה"ב, ואם לאו לא יגיעו לעוה"ב, וכמ"ש הרמב"ם ז"ל סוף פ"ח מהל' מלכים. ועיין בספר שפע טל בהקדמה בן מאה שנה באריכות וכבר ציין עליהם בתוס' חיים אות י"ח ע"ש, והבן...

שו"ת משנה הלכות חלק ד סימן קיד אי מותר לישראל לקרא עצמו או בנו בשם עכו"ם

ב"ה ר"ח תמוז התשכ"ה ברוקלין נ"י יצו"א.
כבוד הב' החשוב שואל כענין חו"ב וכו' הב' משה מרדכי לאווי הי"ו, תלמיד ישיבה הקדושה טעלז.

אחדשה"ט, למאן דלא חזינא קמברכינא ובדבר השאלה אי שפיר דמי לבן ישראל לקרא את בנו או עצמו בשם עו"כ או דילמא יש בזה משום ובחוקותיהם לא תלכו והעיר מדברי שו"ת מהר"ם שיי"ק יו"ד סי' קס"ט דס"ל דהוה איסור דאורייתא וגם הביא שו"ת צפנת פענח ח"א סי' ער"ה ושו"ת ח"ס א"ע סי' קי"ח ומהרש"ם א"ע סי' רל"ב ח"ג ועוד איזה אחרונים רובם מצוינים בתשובות מזה לזה ומחמת כי אין הזמן גרמא כעת לפלפל בדברי צדיקים האחרונים ז"ל ע"כ אבא רק לעצם הדין מה שנלפענ"ד בס"ד.

וזה יצא ראשונה מה שמסתפק אי יש בזה משום ובחוקותיהם לא תלכו הנה כבר כתב לן מהרי"ק שורש פ"ח הביאו הב"י בש"ע יו"ד סי' קע"ח וברמ"א שם דאין איסור משום ובחוקותיהם אלא בדבר שהוא חק להם בלי טעם בעולם או דבר אשר שייך בו משום פריצות דרך צניעות וענוה, בדבר שהוא בלי טעם אלא חק ופלא עושהו אז ודאי נראה שהוא נמשך אחריהם ומודה להם דאל"כ למה יעשה דברים התמוהים האלה, ודבר אשר שייך בו פריצות גדר הצניעות והענוה ונהגו בו עו"כ ולישראל אסור ע"ש באריכות ובדברי אחרונים. ולפ"ז בדין תרווייהו ליתנהו לא משום חק ולא משום פריצות של צניעות וענוה אלא שיש בזה משום מה שאמרו שצריך להתרחק מהם ומהמונם הוה דרך שחץ וגאוה ולא להתדמות להם ולדעת מהר"ם שיי"ק דס"ל דהוה מדאורייתא הוא מקרא דואבדיל אתכם מן העמים ועיין חנוך מצוה ב' משרשי המצוה שרצה הש"י לקבוע בעם אשר הבדיל להיות נקרא על שמו אות קבוע בגופם להבדילם משאר עמים בצורת גופם כמו שהם מובדלים מהם בצורת נפשותם וכו' ע"ש.

ברם אף דאהובים עלינו דברי הגאון מהר"ם שיי"ק ושאר אחרונים ז"ל מ"מ לא אוכל להכחיד דלכאורה אישתמיטתיה מינייהו דהצדיקים האחרונים ז"ל דברי גדול הדור מראשוני האחרונים ז"ל מהרשד"ם ז"ל בתשובה סי' קצ"ט שכבר דן בדין זה וזה זמן רב ציינתי על גלין שו"ת מהר"ם שיי"ק שלי וז"ל עיין גיטין י"א ע"ב וז"ל גיטין הבאים ממדינת הים אעפ"י ששמותיהן כשמות עו"כ כשרים מפני שרוב ישראל שבחוצה לארץ שמותיהם כשמות עו"כ הרי מפורש דלא רק שנמצאים ישראלים ששמותיהן כעו"כ אלא רובם שבחו"ל שמותיהם כשמות עו"כ ואי היה בזה איסור דאורייתא ח"ו שיעברו רוב ישראל באיסור דאורייתא ואפילו נימא שלא ברשות חכמים עשו אבל רוב ישראל ליכא למימר שלא ברשות עשו וגם באמת כי גם בא"י היו מועטים שהיו שמותיהם כשמות עו"כ דליכא בין א"י לחו"ל אלא רוב דבחו"ל רובם כשמות עכו"ם ובא"י מיעוטם כשמות עו"כ אבל פשוט דהיו שמותיהם כשמות עו"כ ובגמ' לא מצינו דיהיה איסור בזה מדינא...

...אבל כיון שהעלינו בס"ד כן פשוט דאסור לאסיק בשמייהו מאחר דקיי"ל בגמ' יומא הנ"ל דאסור להסיק בשם רשעים משום דכתיב שם רשעים ירקב וכיון דהיום כלהו רשעים נינהו אסור להסיק בשם עכו"ם לכ"ע ואיסור גמור הוא מדברי קבלה וגמרא ולא דמי להני דבימי הגמ' דאמרו שם יהודי שבחו"ל רובם שמותם כעו"כ דאז בזמניהם אכתי היו עו"כ חסידי אומות העולם ולא היו רשעים גמורים ואחריהם היו קורין בניהם ולא הי' איסור בדבר משא"כ עכשיו ומעתה י"ל גם בדברי מהרשד"ם דמביא ראי' לעצמו מגמ' דהתם דוקא באופן כזה מותר אבל לקרא בשם עכו"ם שהוא רשע ודאי דאסור ומודה מהרשד"ם לזה ואפילו נימא דלא נחית מהרשד"ם לזה מ"מ הרי מסתברא מילתא כן וא"כ להלכה ודאי דאין להסיק בשם גוים וכדעת מהר"ם שיי"ק ז"ל אף דלא מטעמיה. עוד מצאתי ראי' דלא לקרא בשם עכו"ם בספר חסידים סי' תתשל"ט זה ספר תולדות אדם וגו' לקרא בשם לקרא לנער בשם ה' שהוא שמו של יהודי פירוש שיקרא את שם הנער אחר שמו של יהודי ולא שם של נכרי ע"ש ע"כ ודאי שאין ח"ו לקרא בשמות העכו"ם שהוא רק להתדמות להם וכל מי שיראת ה' נוגע בלבבו ירחק מהם הרחק כמטחוי קשת, מ"מ מה שנהגו הראשונים בזה נראה הוא משום מה שכתבתי בדורות הראשונים.

עוד אני אומר דגם מה שכתבנו דאסור הוא רק מי שקורא אחר עו"כ אבל אם מי שהוא קרא לבנו בשם עכו"ם אפילו רשע בזמן הזה והשי"ת ברוב רחמיו וחסדיו ובלתי ידח ממנו ידח החזירו למוטב ונעשה ישראל כשר ומעז יצא מתוק כמו שמצינו הרבה ב"ה בזמן הזה ואח"כ מת הוא מותר אח"כ לקרא בשם אביו אשר נקרא מאבי אביו בשם עו"כ אף ששם עכו"ם הוא כיון דעכשיו הוא כבר קורא לבנו בשם ישראל וכשר הי' ולפ"ז נמי שפיר יש ללמד זכות על רוב מאחינו בני"י אפילו יש להם שמות כאלו אבל רובם מהשומרי תורה לא העלו שמותיהם אלו מן עכו"ם ח"ו אלא שע"י סיבה הוא שבא ע"י אחד מבני משפחה אבל כיון שנטהר נטהר. [ועיין תוס' שבת י"ג ע"ב ד"ה שבנא נראה לר"י ומיהו עיין רשב"א שו"ת ח"ד סימן צ' בלאו דלא ילבש גבר שאם הראשון עשה להתדמות לנשים אף דהבאים אחריהם אינם מתכוונים כ"א להתדמות אליו מ"מ כולם נידונים ע"ש כוונת הראשון]. והנח להם לישראל באופן כזה וממילא כל הני כנוים בכלל זה הם ואין להרעיש העולם בשביל זה אף שמי שיראת ה' נוגע בלבבו גם מזה ירחק כמובן.

העולה מזה דלכתחילה ודאי אסור לקרא בשם עכו"ם וח"ו לעשות כן אבל לאחר המעשה הנח להם לישראל באופנים הנ"ל ולכתחלה כל שיש בידו למחות ימחה מלעשות כן ככל שאר האיסורים ובפרט כי אותם שקורין בשמות האלו הוא רובא דרובא מפני שרוצים להתדמות להם ולהתבולל ביניהם כמובן.

זקן אהרן חלק יו"ד סימן פז

ועוד דעיקר מעלת הקדיש שזכו תיקון לנשמת האב, ומי
 בא בסוד די לידע אם לנשמת עכ"ס נמי כן, ואם כי
 חסדי אהי"ע וגם בינונים יש להם חלק לפה"כ וכמ"ס
 הרמב"ם בפ"ג מהלכות תשובה מדחז"ל הוליו רק
 לבלעם שרשע הוא כמ"ס בסנהדרין דקי"ב מכלל דשאר
 אהי"ע שאין רשעים כבלעם יש להם חלק לפה"כ, אבל
 אחתי קשה להגיד בזה מהו השארם הנפש ופה"כ של
 נכרי, ולכן לדעתי כל גר שחושש לעשות כד"ן ולומר
 קדיש ברבים, יוכל לנהוג ללמוד גם לומר תהלים תחת
 קדיש, וממ"ג אם למעלה יולא מזה תיקון לנשמת אביו
 הרי טוב ובח"ל למודו יהא קודש לו לעלמו, וכדרך הזה
 יוכל לפעמים להחפול בפני העמוד וגם לומר קדיש
 באופן שלא יהא בולט שמחמת אבילותו עושה כן לתקן
 נשמת אביו הנ"ל, ויהי מונע בהנהגה כזאת מדבת רבים
 שיבואו לידי גיחוך וליננות, שהפסד יהי מרובה על
 השכר, אבל כשהוא לעלמו לא באופן בולט כדאי מאוד
 לחזור לומר קדיש וגם ללמוד ולחוש למה שכתבתי כי יש
 מקום ללמד ולומר שמחויב מדינא :

והנני חותם בברכת אהרן וואלקין.

מתוך שלא לשמה בא לשמהתוספות מסכת פסחים דף נ עמוד ב

וכאן בעושים שלא לשמה וכדבר יהודה - תימה (דרב) גופיה אמר בפ"ב דברכות (ד' יז.) כל העוסק בתורה שלא
 לשמה נוח לו שלא נברא ואור"י דהתם מיירי כגון שלומד כדי להתייר ולקנטר ולקפח את חביריו בהלכה ואינו לומד
 ע"מ לעשות אבל הכא מיירי דומיא דההיא דלעיל יש שפל ונשכר דלא עביד כוליה שבתא ולא במעלי שבתא שאין מתכוון
 לשום רעה אלא מתוך עצלות אפ"ה גדול עד שמים חסדו.

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת מכות פרק ג

[יז] מיסודות האמונה בתורה שאם קיים האדם מצוה משלש עשרה ושש מאות מצות כראוי וכהוגן ולא שתף עמה
 מטרה ממטרות העולם הזה כלל, אלא עשאה לשמה מאהבה כמו שביארתי לך, הרי הוא זוכה בה לחיי העולם הבא,
 לכן אמר ר' חנניה כי מחמת רבוי המצות אי אפשר שלא יעשה האדם אחת בכל ימי חייו בשלימות ויזכה להשארות
 הנפש באותו המעשה. וממה שהמורה על היסוד הזה שאלת ר' חנניה בן תרדיון מה אני לחיי העולם הבא, וענה העונה
 כלום בא לידך מעשה, כלומר האם נזדמן לך עשיית מצוה ראוי, ענה לו שנזדמנה לו מצות צדקה בתכלית השלמות
 האפשרית, וזכה בה לחיי העולם הבא. ופירוש הפסוק ה' חפץ לצדק את ישראל למען כן יגדיל תורה ויאדיר.

רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק ג

הלכה ה

תחלת דינו של אדם אינו נידון אלא על התלמוד ואחר כך על שאר מעשיו, לפיכך אמרו חכמים לעולם יעסוק אדם
 בתורה בין לשמה בין שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה.

רמב"ם הלכות תשובה פרק י

הלכה ה

כל העוסק בתורה כדי לקבל שכר או כדי שלא תגיע עליו פורענות הרי זה עוסק שלא לשמה, וכל העוסק בה לא
 ליראה ולא לקבל שכר אלא מפני אהבת אדון כל הארץ שצוה בה הרי זה עוסק בה לשמה, ואמרו חכמים לעולם יעסוק
 אדם בתורה ואפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, לפיכך כשמלמדין את הקטנים ואת הנשים וכלל עמי
 הארץ אין מלמדין אותן אלא לעבוד מיראה וכדי לקבל שכר, עד שתרבה דעתן ויתחכמו חכמה יתירה מגלים להם רז זה
 מעט מעט ומרגילין אותן לענין זה בנחת עד שישיגוהו וידעוהו ויעבדוהו מאהבה.

<p>סוף שער א' על ככון בע"זה . טכ"ז מטטרף קדושה וטוהר מחשבתו לעיקר העשי' בפיעל לעורר ולפעול תקונים יותר גדולים בהעלמות משאם היתה המלצה נעשית בלא דביקות וקדישה המחשבה . אבל על הנהגת האדם בשעת עסק החורה דריני המלות והלכותיהן אמר ודבר בהן ר"ל הדבור בעניני המלו' והלכותיהן . יהיה לשמן . פי' לשם הד"ת היינו לידע ולהבין ולהוסיף לקח ופולפול . (ורש"י ז' ל ג') אחרת היתה לו שם ודבר בהן לשם שמים . לכן פירש שתהא כל כונתך לשמים . אמנם ענין ופי' לשמה שארז"ל</p>	<p>פרק ג וגם כי באמת כמעט בלהי אשר לבא היקף בתחל' קביעת לימודו למדרגת לשמה כראוי . כי העסק בחורה שלא לשמה הוא למדרגה שמתוך כך יוכל לבא למדרגת לשמה ולכן גם הוא חשוב לפניו יתב' . כמו שבלתי אפשר לפלות מהארץ לעליה אם לא דרך מדרגות הסלם . ולזה אמרו (פכחים ג' ע"ב) לעולם יעסוק אדם</p>
<p>פרק י ובשעת העסק והעיון בחורה . ודאי שא"ל אז לענין הדביקות כלל . כנ"ל שבהעסק ועיון לבד הוא דבוק ברזונו ודבורו יתב' והוא יתב' ורזונו ודבורו חד . והוא ענין מאמרו ז"ל בשמות רבה פל"ג אדם לוקח חפץ שמוא יכול לקנות בעליו . אבל הקב"ה נחן תורה לישראל ואומר להם כביכול לי אתם לוקחים כו' . וז"ש בכ"מ בזהר דקב"ה ואורייתא חד .</p>	<p>בחורה ובמלות אפי' שלא לשמה . אמנם לעולם ר"ל בקביעות היינו שבתחלת לימודו אינו מחוייב רק שילמוד בקביעות חמיר יומם ולילה ואף אם לפעמים . ודאי יפול במחשבתו חזרה פניה לגרמי' לשום גיאות וכבוד וכיוצא . טכ"ז אל ישים לב לפרוש או להתרפות מנוגה בעבור זה ח"ו אלא אדרבה יתחזק מאד בעסק החורה ויבא נכון לבו בטוח שודאי יבוא מתוך כך למדרגת לשמה . וכן הוא ג"כ בענין המלות עד"ו . ומי שימלאו לבו לבנות ולהשפיל ח"ו את העוסק בתורה ומלות אף שלא לשמה . לא יגקה רע ועתיד ליתן את הדין ח"ו :</p>
	<p>והן עתה בדורות הללו בעוה"ר נהפוך הוא . הגבוה השפל . ^{והשפלה הגבוה (שבוהא כדפי) שכמה וכמה} . שמו כל עיקר קביעת לימודם רוב הימים רק בספרי יראה ומוסר . באמרו כי זה כל האדם בעולמו לעסוק בהם תמיד . כי המה מלהיבים הלבבות אשר אז יכנע לבבו להכניע ולשבר היצר מחאוותיו . ולהתיישר במדות טובות . וכתר תורה מונח בקרן זוית . ובעיני ראיתי בפלך א' שכיב התפשט אללם זאת . עד שברוב בתי מדרשם אין בהם רק ספרי מוסר לרוב . ואפי' ש"ס א' שלם אין בו . וטח עיניהם מהאות מהבין והשכיל לבותם . אשר לא זו הדרך בחר בו ה' כי לא ירלה . ועוד מעט בהמשך הזמן יוכלו להיות ח"ו ללא כהן מורה . ותירה מה תהא עליהם :</p>

מצב דורנו

דורנו הוא בודאי דור עקבתא דמשיחא, אשר עליו אמרו רז"ל (משנה אחרונה בסוטה): "והאמת תהא נעדרת". דורנו הוא דור חיצוני, הדבק בחיצוניות בלי תוכן פנימי; דור שכל טובותיו – שלא לשמה; דור שכל עולמו – תיאטרון, וכל מעשיו – משחקים; דור שכל מחשבותיו – דמיון, והשגת המציאות האמיתית נעדרת ממנו. בדור אשר כזה, כל העולם כולו – בית חולני-נפש, אשר בדמיונות ידבקו ויחשבו. ומי המה הרופאים בבית החולים הנורא הזה? – החולים בעצמם! הן, שכלם מטושטש, ודעתם מבולבלת, והסביבה מלאה שגעון; האם לחולני-נפש יאמרו: "צאו ורפאו את עצמכם"? מה נורא המצב! אין לנו אלא לדרוש ולתור אחרי נקודת האמת – ניצוץ הרצון הפנימי שישנו בלבו של כל אחד מישראל, ונמצאנו בעזרת ה' אם נתחוק בכל כחנו.

הצנע לכת – תנאי ל"לשמה"

אחר חטא אדם הראשון, כשנתעברו הטוב והרע, אי אפשר להשיג ורגת לשמה אלא בהצנע לכת, כדי שלא יתגאה – "מה ירך בסתר אף דברי תורה בסתר" (מועד קטן ט"ז).

אך גם בהצנע לכת, אם מרגיש האדם שעושה בזה דבר גדול, הרי הוא מתגאה בלבבו, ועדיין אין זו בחינת לשמה אשר רק בה זוכה לעולם הבא (כמבואר בפירושו המשניות לרמב"ם סוף מסכת מכות). רק אם ילחם ויתגבר על יצרו עד הקצה האחרון, יבחין כי כל מה שהוא נושה הוא פשוט מאד, בתכלית הפשטות, ואדרבא, יצטער אשר נקודת בחירתו נמוכה כל כך עד שהגיע יצרו להסיתו בדבר כזה; זוהי דרגת "לשמה" שזוכה בה לעולם הבא.

בירושלמי תענית (פרק א', הלכה ד') מובא מעשה נפלא על איש ששמו פנטקוה, שהיה מפורסם כחוטא (וגם פירוש שמו בלשון יוונית חמש עבירות), והיה שומר בית הזונות שבעיר. זיתיה שנת בצורת, הראו לו לר' אבהו בחלום שהאיש הזה יתפלל וירדו גשמים, וכן עשה.

למר באנגליה, שנת תש"ד.

פנימיות וחיצוניות

דור של שלא לשמה

"לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות אף-על-פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה, בא לשמה" (פסחים נז.). "לעולם יעסוק" – זוהי הדרך הרגילה; כל המעשים הטובים צריכים להתחיל שלא לשמה, וכך עולים אל לשמה.

שני אופני שלא לשמה

אבל יש שני מיני שלא לשמה; יש ולמוד התורה והמצוות שהאדם רוצה לקיימם באים מתוך רצון פנימי עמוק ומתוך כוונה כשרה, אלא שהיצר שם מכשולים בדרך, שמפריעים ומעכבים להוציא לפועל את השאיפה הטהורה. לכן משתמש האדם בשלא לשמה רק כדי לסלק את המפריעים. וביאר הג"ר שמחה זיסל זצ"ל מקלם, שלא כל שלא לשמה מוביל אל לשמה. באיזה שלא לשמה יעסוק האדם? בשלא לשמה כזה "שמתוך כוונה בא לשמה". ואימתי זה? כשבתוך השלא לשמה ישנה נקודת לשמה, שממנה יוכל להתפתח הלשמה.

ויש שלא לשמה גרוע, והוא שמצוותיו של אדם מסובכות רק על-ידי שאיפות עולם הזה, או שאר טובות והנאות שהוא מצפה עליהן, והממלאות את כל חלל לבו, ורק מבחוץ נראה כאילו "יבול" את ה'. אם רק השלא לשמה הוא המניע את מעשיו – לא יגיע ללשמה לעולם. הרי זה כמשחק בתיאטרון – "כאילו" היה באמת... "כאילו" במציאות... ונשאר רק משחק פורים. ואל המציאות האמיתית לעולם לא יגיע.

אמנם בודאי, אין לנו רשות להפטר מקיום התורה והמצוות בכל אופן שיהיה; בודאי הסתת היצר הרע היא, שמיעץ לנו להניח אף מצוה קלה שבקלות משום שכונתנו בה לא תהיה לשם מצוה. ובודאי, גם אם מקיימן שלא לשמה – הרי עשה מצוה. אבל ערכה? אם עשיית המצוה היא בגדר שלא לשמה הגרוע כדלעיל – אין ערכה כלפי מצוה לשמה אלא ערך של "כאילו".

נאמר בישיבת פוניבז', עש"ק אמור, תשי"ג.

של קידוש ה' – ראשית מאמצנו צריך להיות להגיע לגדר של קידוש ה' בתוך עצמנו, לעצמנו. הרי נאמר (סנהדרין צ"ט). "כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק עליו נאמר כי דבר ה' בזה", שזה גדר חילול ה' בינינו לבין עצמנו, ואם כן, עיקר קידוש ה' הוא לתקן חילול ה' בתוך עצמנו. רק אחר זה יכול האדם לעלות למדרגת קידוש שם שמים ברבים על טהרתה. ועיקר מצוה זו הוא לקדש את ה' בפני עשרה מישראל; והיינו גדר "בפרהסיא" (עין רמב"ם הלכות יסודי התורה, פרק ה', הלכה ב'). זוהי הדרגה הפשוטה, שנאמרה לכל ישראל – המצוה ללמד לעם ה' את אמנותו ית' וחיובי מצוותיו.

בעל המדרגה הגבוהה ביותר הוא זה שכבוד שמים גדול בעיניו כל כך, עד שמשתדל בכל יכלתו ומאודו למען יתקדש שם שמים גם אצל אומות העולם; כי כה גדולה אהבתו את ה' עד שרוצה שיכירוהו כל הבריות, והוא מדרגת שמעון בן שטח שאמר, כשהחזיר את המרגלית שמצא על ההמר שקנה מהגוי, דאגרא דכל הדין עלמא לא היה שוה בעיניו לעומת מה שאמר הגוי "ברוך א-להא דשמעון בן שטח" וכו'. (ירושלמי בבא מציעא פ"ב ה"ה).

מפני מה אנו רואים בתוכנו שהסדר הזה מהופך אצלנו? הרי אצלנו עיקר הרצון הוא לקדש שם שמים בפני העמים, ולא כלפי ישראל ללמד דעת תורה ואמונה, ומכל שכן לא כלפי עצמנו. התירוק הוא, כמו שאמר גאון ישראל הגר"ס זצ"ל, ומובא בכתבי הגרש"ז זצ"ל, כי האדם חושב שמקדש שם שמים, אבל באמת הוא רודף אחר קידוש שם עצמו, וזה אשר נמצא בנו הרצון החזק להראות "כבוד ישראל" לעמים – כוונתנו לכבוד עצמנו.

מתוך שלא לשמה

"מתוך שלא לשמה בא לשמה". אולם צריך לדעת, שאם האדם לא ישתדל לכון את מעשיו על כנות להתקרב אל ה', "לשמה", מעצמו לא יבא. אפשר לאדם להרבות במצוות ובמעשים טובים כל ימי חייו, ולא לזון אף במשהו לכיוון הפנימיות, וה"שלא לשמה" שלו ישאר כלי שינוי.

נאמר באנגליה, בשנת תש"ד.

וירדו גשמים. שלח ר' אבהו והביאוהו, אמר לו: מה אומנותך, אמר לו: חמש עבירות אני עושה בכל יום: משכירי הונות, מכין התיאטרון לצרכן, מכניס בגדיהן למרחץ, מטפח ומרקד לפניהן, ומקיש בכלי זמר לפניהן. אמר לו: ואיזה דבר טוב עשית? אמר לו: פעם אחת הייתי מכין את התיאטרון ובאה אשה אחת ועמדה מאחורי העמוד ובכתה. אמרתי לה מה לך, ואמרה לי: בעלי חבוש בבית האסורים, ואני רוצה לעשות כדי לפדות (כלומר, חשבה להשכיר את עצמה לבית הזונות כדי ליקח ממון לפדות את בעלה). מכרתי את מטתי ואת המצע שעליה, ונתתי לה את דמיון, ואמרת לי: הא לך ופדי בעלך ולא תחטאי. אמר לו ר' אבהו: כדאי אתה להתפלל על הגשמים.

הרי אנו רואים שהאיש הזה היה צדיק, ובכל זאת כששאלו ר' אבהו מה אומנותך (לא על מעשיו, הטובים הם אם רעים), ענה לו מיד שהוא, לא אליכם, בעל עבירות. הרי שהוא לא הרגיש כלל שהדבר הטוב שעשה, עשהו לצדיק, נמצא, שהמצוה שעשה הייתה בהצנע לכת גם מעצמו, ועל כן זכה על ידה בשמים.

ועיין ב"פני משה" שפירש, שאמר ליה ר' אבהו: "כדאי אתה להתפלל על הגשמים דמזה נראה שכל מעשיו לשם שמים, שלא יחטאו בנות ישראל בנות", ונראה לפי דבריו שזונות נכריות היו, והוא היה עוסק עמהן ומתן את עניניהן בטוב, כדי שלא יחפשו הגויים זונות אחרות כבנות ישראל. הרי שבאמת כל מעשיו מצוות היו, ואף-על-פירכן החזיק את עצמו כעבריין, וזהו הצנע-לכת למופת!

אוי למי שעבירותיו נחשבות בעיניו כמצוות, כי רחוק מאד שיעשה מימיו מצוה אמיתית. אשרי למי שמצוותיו נחשבות בעיניו לעבירות, בהכירו כמה הן רחוקות עדיין מן השלמות; כי אז לעולם לא יתגאה בהן, וישארו בידיו ליום הדין.

קידוש ה' – אומית ומדומה

כל מעשה וכל דרגה שמגיעים אליה, ככל שהם פנימיים יותר – יש יותר תקוה שיהיו אמיתיים; וככל שהם מוטבים כלפי חוץ – עלולים יותר להיות מעורבים עם שלא לשמה. על כן כאשר אנו שאופים למצוה הגדולה

נאמר באנגליה, שנת תרצ"ט.

וכן ביארנו לעיל (במאמר „דור של שלא לשמה“) שרק אם יש נקודת לשמה בתוך השלא לשמה – אז יוכל האדם לבא לידי לשמה. נקודת הלשמה מתגלה בכמה אופנים, אך העיקר הוא שירצה האדם – גם עתה בהיותו בתוך עולם השלא לשמה – לבא לידי לשמה; עליו לדחוף את עצמו בכח להכנס בשערי הלשמה.

דורון תפלה ומלחמה

חז"ל רמזו זאת בענין התנגשותם של יעקב ועשו (שבה כלול ענין השתדלות האדם לנצח את היצר) באמרום: „התקין עצמו לשלשה דברים: לדורון תפלה ומלחמה“ (עי' רש"י ריש וישלח). הדורון שהאדם מגיש ליצר הוא כל פיתויי הלא לשמה: „הבטחת השכר, יראת העונש, והתענוג שמוצא בעבודתו. אבל כדי לבא לידי נצחון גמור – אל הדבקות והפנימיות – צריכים שני דברים נוספים: תפלה – שהיא בטוי הרצון החזק להכנס לפנים; ומלחמה – מלחמת היצר וההשתדלות לביטול-היש“ – ביטול השאיפות של עולם השלא לשמה.

זהו סדר מלחמת העלייה:

- א. דורון – שלא לשמה;
- ב. תפלה; ממנה באה שאיפה רוחנית טהורה, כי הובטח לנו שתפלה כנה לרוחניות לא תשוב ריקם. בכל העתים ובכל התקופות. (ודבר זה הוא חסד עליון, כי השי"ת מקבל את התפלה, והופך אותה לכח מצמיח שאיפה רוחנית, גם כשהאדם עדיין נמצא בתוך הגשמיות).
- ג. מלחמה – כי מהתחזקות השאיפה לרוחניות צומח ביטול-היש של עולם השלא לשמה.

הטוב מתגלה ממילא ע"י פילוק הרע

אולם האדם בא אל הלשמה על ידי אמצעים אלה, רק אם יש כבר בפנים לבו נקודת לשמה, כמו שביארנו כבר. רק אז בהסתלק השלא לשמה שאיפתו אל לשמה הופכת ללשמה טהור ממש. הדברים האמורים עמוקים ויסודיים מאד בעבודת ה', כי יוצא לפי זה שעיקר עבודתנו הוא לבטל את הרע, להסיר את טמטום לבבנו, והטוב – שהוא אורו יתברך שמאיר לתוך לבנו – מתגלה אז ממילא. זה ביאור מאמר רבותינו ז"ל: „לא נתנו תורה ומצוות אלא לצרף בהן את הבריות“. כלומר לזכך ולטהר אותם, כדי שהטוב יאיר בהם.

ממילא; על ידי „עבדו את ה' ביראה“, באים לידי „עבדו את ה' בשמחה באו לפני ברנבה“.

דבר יסודי עד מאד אנו למדים כאן מדברי הוזהר, הוא, שכל עבודת האדם היא בשמחה היראה; אבל האהבה היא מתנת שמים, וכולה רק סייעתא דשמיא.

וכן כתב באבן שלמה (פרק ה' סי' ג') שעבודת האדם היא רק בחיזוניות, אבל הפנימיות איננה בידי האדם, כי היא מתת אלקים, ומקורו הוא מביאור הגר"א למשלי (י"ט, י"ד): „בית והון – החיצוניות, זו היא נהלת אבות“ – באה ממעשי בני אדם, „ומה' אשה משכלת“ – רמז לנשמה, בחינת הדבקות והלשמה, זו באה „מה' דוקא, המדרגה שא בה לידי „תורה לשמה“ שהיא „תורה של חסד“, (עי' טוכה מ"ט: פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה – ... תורה לשמה זו היא תורה של חסד) שהוא מתחסד עם קונו – וזהו מתנת שמים שמגיעה לו ממילא, אחרי שללא כל חזקו בהשתדלות בעמל וביגיעה, בקניית היראה וביטול-היש, וכן אמרו רז"ל בפירוש: „הכל בידי שמים“ – אפילו מדרגות האהבה והדבקות – „חוץ מיראת שמים“.

נמצאנו למדים כלל גדול בעבודת ה': הרוצה לקנות מדרגת האהבה מבלי שתקדם לה עבודת היראה לפי ערכו, לא יועיל במעשיו כלל, ולא עוד, אלא שכוונתו נקראת „גנבה“, כי הוא משתדל להשיג בלי רשות דבר שאינו בתחום שליטתו; ויותר מזה, שרוצה לגנוב דבר שכל המציאות לא תזוה ליקר ערכו – הלא היא הדבקות בו יתברך!

לשמה של תורה

ישנה דרך אחרת להכין את התגלות הלשמה, והיא פשוטה יותר. עיין בספר „רוח חיים“ על מסכת אבות להגרי"ח מוולוז'ין זצ"ל, (ריש פרק ו') שיש בחינת לשמה של תורה, שהיא אהבת למוד התורה והעיון בה כדי להגיע לביטוי דבריה, וסגולה יש בה, כמו שכתב שם:

„... צריך ללמוד ביגיעה עצומה להשיג אמיתת כוונות התורה לפי השגתו, וכל אשר יוסף ללמוד, כן יוסף לחפוף ללמוד עוד, ובאהבת התורה ישגה ויהשוב, והלואי שיוכל לא לישן ולא לאכול, רק כל הימים וכל הלילות לייגע ולעיין ולשתות בצמא את דבריה...“ על ידי אור שמישיג מתחילה, רואה כי יש עוד אור גדול מזה, וכן הלאה, ועל ידי זה יתארה תאוה להבין ולהשיג עוד, עד כי ישיג כל סתרי עולם ומלואו; כר' יוחנן בן זכאי, אשר אמרו עליו (טוכה

כ"ח.) שלא הנית [מקרא ומשנה גמרא הלכות ואגדות דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים... תקופות וגימטריאות ושיחת מלאכי השרת... דבר גדול ודבר קטן] כו', לקיים מה שנאמר: להנחיל אוהבי יש (פירוש: כל חי, כי זוכה ללמוד מכל הבריאה, סדרה, והנהגתה על כל פרטיה) וזהו: זוכה לדברים הרבה, שנאמר במשנה „זוכה לדברים הרבה“ – יש לפרש עוד, שמגיע לכל, אפילו לעושר וכבוד (כמו שכתב המהר"ל בדרך החיים) שזוכה להם בדיו; כי הלומד תורה לשמה – כל הדברים כלים לו לשם עלייתו; ולא עוד, אלא „אפילו כל העולם כדאי הוא לו“, פירוש: לו לבדו, אף אם לא היה לכל מה שבעולם צורך גם לאחרים, היה כדאי לברוא את הכל רק כדי להיות כלים שלו.

גדר ענין זה הוא, שעל ידי למוד התורה יכול האדם להגביה את עצמו ואת דרגתו להתקרב אל דרגת „לשמה“ השלמה, אף אם בתחלת למודו הוא לומד רק לשם מטרות שפלות, כגון עושר וכבוד, להתגאות וכי', כשמתקדם בלמודו ומתחיל להרגיש מתקנת התורה, יכול לבוא מזה לידי אהבת התורה, שהיא „לשמה של תורה“, כמבואר בדברי הגר"ח זצ"ל. ואף שמבחינת הדבקות הגמורה עדיין אין זה נקרא לשמה גמור (עיין במאמר „גדרי הפנימיות והחיזוניות“, מה שכתבנו בשם ספר „פרי הארץ“) מכל מקום, הרי זו דרך העלייה אל הדבקות, וכיון שקשור הוא תמיד אל התורה הקדושה על ידי התעמקות שכלו בלמוד התורה, הרי דרך זו הינה דרך עלייה ברוחה, וכמעט מוכרחת אל ה-„לשמה“ הגמור, אל הדבקות הפנימית הזכה בנותן התורה.

ועיין מה שכתב מהר"ל בספר „דרך החיים“, שהתורה מחברת את העולם התחתון עם העולם העליון, וביאורו כנ"ל, שאהבת חכמת התורה מעלה את האדם מעולם השלא לשמה הגשמי אל עולם האהבה הטהורה והדבקות.

וזה כלול באמרו ז"ל (בבא בתרא ט"ו.): „ברא הקב"ה יצר הרע, ברא לו תורה תבלין“ – כי למוד התורה גם לשם מתיקות החכמה הנפלאה שבה, מסלק את ממשלת היצר, וזה גם ביאור דברי רז"ל (ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז): „הלואי אותי עזבו ותורתך שמרו, שהמאור שבה מחוירם למוטב“, „אותי עזבו“ פירושו שעזבו את הדבקות הגמורה „ותורתך שמרו“ וזהו אהבת חכמת ושכליות התורה, שארה מקרב את האדם אל הדבקות השלמה בנותן התורה יתברך.

1. עי' נפש החיים, שער ד', ערך ג